

Östgotaspel

Östergötlands Spelmansförbund
www.ostgotaspel.se

Styrelsens ordf: Toste Länne
ordforande@ostgotaspel.se

Nr 3, sept. 2011, årgång 11

Ansv. utgivare: Toste Länne
Redaktionskommitté:
Miriam Berger, Håkan Wasén,
Katarina Hammarström
E-post: redaktor@ostgotaspel.se

Östergötlands Spelmansförbund

inbjuder medlemmarna till

HÖSTTRÄFF

söndag 13 november kl. 13.00
på Majblomman, Skördeg. 27, Norrköping

Först konsert med östgötska
riksspelmannen Ida Blomqvist, nyckelharpa
Därefter allspel och buskspel i husets alla rum.

Förbundet bjuder på fika!

Varmt välkommen önskar Styrelsen!

INNEHÅLL

Höstträff.....	1
Allsvenskan i folkmusik.....	2
Linköpingsstämman.....	3
Juniormästerskapet.....	4
Slaka-stämman.....	5
Krysanderstipendiat + arkivnytt...5	
Numrets låt: en Lindblomspolska..6	
Brevenstämman.....	7
Pelle Fors-tävlingen.....	7
Spelmansprofil: Lisa Hellsten.....	8
Sågspelet på Degebergastämman....10	
Orust.....	11
Numrets visa: Fleckera stog på... .11	
Folkmusikkalendarium.....	12

Senaste nytt på:

www.ostgotaspel.se

Uti vår hage... där spelar vi såklart! Några få entusiaster följde med till spelet vid källan i Slaka. Den unga kärnan i speltruppen bestod av Torbjörn Lundberg (mitten) med spelkompisar. Foto: Håkan Wasén. Läs mer på sid. 5.

ALLSVENSKAN I FOLKMUSIK

Visst vore det kul att kunna låtar från hela Sverige! Och ha spelkompisar var du än hamnar! Vintern 2011 inledde SSR en kursserie med avsikt att lära låtar och spelmannskultur från alla Sveriges landskap. Denna kursserie kallas Allsvenskan i Folkmusik.

Allsvenskan i Folkmusik går nu in på sitt andra varv. Småland/Öland, Gotland och Östergötland inbjuder till kurs i Oskarshamn under Allhelgonahelgen 4-6 november.

Lärare:

- för Småland/Öland: Toste Länne
 - för Östergötland: Christer Samuelsson
 - för Gotland: Sven Ingemund Svantesson
- Presentation av lärarna finns på respektive hemsida.

Tid:

4 - 6 november

Vi startar kl 10 fredag morgon och slutar kl 15 söndag eftermiddag.

Kostnad:

Kr 1.000 i vilket ingår alla måltider utom frukost under kurs tiden.

Plats:

Oskarshamns folkhögskola

Anmälan:

Anmälan sker genom betalning av kursavgiften till pg 44 80 33-1 Smålands Spelmansförbund **senast den 14 oktober!**

Ange också om ev diet.

Information:

Viola Ek, tel 0470-77 31 02

vim.ek@tele2.se

Sune Johansson, tel 0480-17 247

sune.johansson@netatonce.net

Toste Länne, tel 013-10 40 24

Jan Lundqvist, tel 0498-48 50 94

Boende:

Man kan bo på vandrarhemmet på folkhögskolan eller välja annat boende.

Om Du vill bo på vandrarhemmet måste du anmäla det till Viola eller Sune. Telefon och mejl-adress hittar Du i spalten bredvid.

Meddela enkelrum eller dubbelrum och om du vill dela rum med någon.

Begränsat antal rum, välj gärna att bo ihop i ett dubbelrum!

Boka senast den 14 oktober.

Deltagarna betalar boendet till skolan vid ankomsten.

Priser:

2 övernattningar inkl frukost och städning kostar för

- enkelrum 810 kr

- dubbelrum 630 kr/person

För ytterligare en övernattning tillkommer 355 kr resp 265 kr per person.

Sängkläder ingår inte.

Adress och telefon:

www.oskarshamnsfolkhogskola.se

Adress: Axel Munthes stig 1, 572 32 Oskarshamn

www.spelmansforbund.se

www.smalandsspelmansforbund.se

www.ostgotaspel.se

www.gotlandsspelmansforbund.se

Sveriges
Spelmans
Riksförbund

KULTURENS
Bildningsverksamhet

Vackra musikbubblor och dunka-dunka på Linköpingsstämman

Linköpingsstämman hade tur med vädret men otur med sina grannar.

Stämman har ett koncept få andra stämmor har. Man skall kunna bo billigt, nära stämman och spela i ett par dagar. Man skall kunna dansa. På tredje dagen flyttar stämman ut och blir ett gratisevenemang i Gamla Linköping.

Vilken dag är bäst på Linköpingsstämman? Kanske fredagen ändå... I år inledd med skön dansmusik av nästan hela Sågskära. Det var en ljuvlig timme med flödande varm musik som gick ända in i själen. En bra inledning på danskvällen.

Lokalerna i Valla folkhögskola ger stora möjligheter till buskspel och i år utkristalliserades samma spelmönster som tidigare. I smårummens "buskar" kunde besökarna se och höra grupper av tämligen nybörjare, mycket erfarna, uppdelade på olika instrument eller blandning. Ung modern folkmusik blandad med klassisk nyckelharpsmusik.

Storstugan var som tidigare den naturliga platsen för det improviserade spelet. Buskspel är som att blåsa såpbubblor. Någon blåser den första bubblan med några trevande toner. Två tre intill tar vid. När tonerna sprids suger de åt sig alltfler spelare och alltfler instrument.

Plötsligt är såpbubblan av musik stor skimrande och glänsande.

Har man tur händer det som kan hända en fiolbyggare. Man hittar exakt rätt botten och exakt rätt lock för varandra och får en "drömfiol".

Men alla vet att bubblan kommer att spricka. Kanske för att någon skall spela någon annanstans eller fika eller så kommer ingen på vad man skall spela härnäst. Bubblan spricker och alla går åt varsitt håll.

Men så efter ett tag några nya toner sprida sig ut i lokalerna och allt upprepas.

Så var det iorstugan på fredagen. Ett skönt koncept eftersom många från många olika håll kunde mötas i musikalisk gemenskap. Även nybörjarna och de som "knappast vågar spela för andra".

På lördagen bjöds på verkstäder med Sågskäramusikern och chefen

och går flera hundra meter genom luften.

Trots detta bjöd lördagskvällen på ett riktigt stort buskspel utanför med bl.a. Lisa Hellsten som spelmotor. Man suckade lite när spelbubblan sprack för man hade velat ha kvar den mycket, mycket längre.

Söndagens stämma i Gamla Linköping gynnades också av ett bra väder. Vår nya spelledare var noga

Förbundets spelledare Isabell Svärdmalm ledde allspelet i Gamla Linköping med bravur.

för Smålands musikarkiv, Magnus Gustafsson som lärde ut smålandspolskor och "Bålgetinglåtar" (låtar efter August Strömberg)

Han förnekade dock bestämt att han i reklamsyfte lagt dit den stora döda bålgeting som låg på kurslokals golv inför förmiddagskursen.

I år gynnades spelmannsstämman för en gångs skull av skön kvällsvärme som lockade till äkta buskspel utomhus. Men till det genomträngande ljudet av entonig dunka-dunka-musik. Att ha universitetets inspark som granne kan vara lite besvärligt.

Alla som haft en dunka dunka spelande granne vet att det som irriterar värst är bastrummans dunkande. Det tränger genom betongväggar

med allspelet bl.a. med tanke på att Glottervalsens i år skulle vara allspelslåt. Lite klurig med sina molltoner men vacker när man fått till det.

Isabell Svärdmalm jobbade hårt och frenetiskt med allspelet och det blev också ett mycket bra sådant. Särskilt med den lilla pausen i....

Söndagen fortsatte med dans och olika spelgrupper i Rotundan och buskspel. Linköpings spelmannslag passade också på att att formera sig ute i buskarna för att för andra gången som grupp spela för en större publik.

När tonerna lagt sig till ro kunde arrangörerna konstatera att mycket toner blev det ...

Text och foto: Håkan Wasén

Juniormästerskapet i östsvenska låtar

Det är alltid intressant att lyssna till unga spelmän, det finns många lovande förmågor. Många fler än de som tar mod till sig att delta i någon tävling. Även om inte alla kan vinna, så är det bra träning att visa vad man kan för publik, medan man utvecklas som spelman. Juryn gör sitt allra bästa, och ofta står det klart även för insatta åhörare vem som borde vinna. Men i år blev i alla fall jag mycket förvånad när vinnare presenterades, särskilt i grupptävlingen.

Juryn

Östergötlands Spelmansförbund är mån om att spelmän från flera olika landskap i "det östsvenska låtområdet" ska sitta i juryn. Detta år medverkade Helene Ingvarsdotter, Småland, Leif Johansson, Sörmland, Christer Samuelsson, Östergötland. Juryn hade en lång och livlig diskussion efter tävlingen.

Tydligt var beslutet ganska svårt, såväl i solo- som i grupptävlingen. Tre solister och tre grupper spelade upp. Ryktet förtäljer att viss oenighet rådde om vem som borde vinna. Kanske behöver tävlingens kriterier preciseras noggrannare? Ska de tävlande spela dansant i folklig tradition eller räcker det att vara skickliga instrumentalister?

Solotävlingen

De tre tonåriga solisterna var i den ordning de spelade:

Torbjörn Lundberg, från Slaka i Östergötland, på fiol. Torbjörn, som är elev till Christer Samuelsson i Mjölby/Linköping spelade Engelska från Tolg, slängpolska från Uppland, Ydre-polka från Östergötland (kan man gissa att han lärt sig dem av Christer Samuelsson eller Lisa Hellsten?).

Frida Johansson, från Kisa i Östergötland, på fiol. Frida, som är elev till Rune Persson i Linköping, spelade hamburgska från Småland efter Magnus Gustafsson, slängpolskan Pigopolskan (som hon lärt av Åsundens Spelmän, den har dock väckts till liv av Bengt Löfberg från Småland), slängpolskan Rovpolskan som hon också lärt sig efter Åsundens Spelmän.

Karin Smedenmark, från Kallinge i Blekinge på fiol. Karin, spelade slängpolska från Småland, brudmarsch efter Mats Thiger "och hans fru" samt slängpolska "ur en småländsk notbok efter en kompis".

Juryns bedömning

Vinnare: Karin Smedenmark:
Motivering: "För skickligt och moget spel". Torbjörn Lundberg, andra plats. Frida Johansson, tredje plats.

Östgötaungdomarna Frida Johansson och Torbjörn Lundberg, tog tredje respektive andra plats i tävlingen. Frida är dessutom årets *Weine Hultstipendiat*. Grattis! Foto: H. Wasén

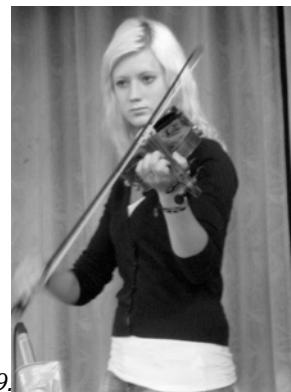
Grupptävlingen

Inte heller grupptävlingen (för minst två deltagare) hade lockat mer än tre grupper, här iden ordning de spelade

FEIT – för dagen tre tjejer från Bestorp och Kisa i Östergötland: Ebba Hellsten, fiol/sång, Ida Hellsten, bas/sång, samt Frida Johansson, fiol/gitarr/sång. FEIT spelade slängpolskan Mollredga, Myskvalsen och Skåne-schottis (vilka de hade låtarna efter angavs inte).

RAPPAKALJA från Södertälje, Sörmland De fyra medlemmarna hade en ovanlig, elförstärkt sättning: Fiol,

Karin Smedenmark, solovinnare. Hon vann även soloklassen 2009.

trumpet (eller var det flygelhorn?), elgitarr (bas?) och trumset. Gruppen spelade slängpolskan Dansa flickor, hamburgska(?) Kumlapolska och slängpolska från Sörmland (vilka de hade låtarna efter angavs inte).

UR MOSSAN – Ebba och Ida Hellsten från Bestorp. De hade valt att tralla sina låtar (en gammal tradition i svensk folkmusik, inte minst till dans), bitvis unisont och bitvis med trall-komp. De framförde Vals från Vilhelmina efter Anders Larsson ("från allra nordligaste Östergötland"), slängpolskorna Nordrega samt Trattpolskan(?), båda efter spelmannen/sångerskan/trallerskan Ulrika Gunnarsson.

Juryns bedömning

Vinnare: RAPPAKALJA från Södertälje. Motivering: "En kreativ och lovande grupp med många goda idéer, bra arrangemang och duktiga instrumentalister. Gamla rytmer med nutida puls." UR MOSSAN, andra plats. FEIT, tredje plats.

Funderingar

Ett av de kriterier som finns för Juniormästerskapet är att man ska spela minst en slängpolska. Då kanske man väntar sig att musikerna något så när ska hålla sig till traditionen, även om man gör kreativa utvecklingar och arrangemang. Tyvärr står inte angivet att låtar som är avsedda för dans ska vara dansant spelade. Hade det kriteriet funnits är det enligt min åsikt otänkbart att Rappakalja skulle kunna vinna (dessutom spelade ledaren/fiolisten ganska falskt, i alla fall med den instrumentsättningen). Enligt min blygsamma åsikt hade Ur mossan det klart skickligaste och mest dansanta utförandet vid det här tillfället.

Forts på nästa sida >>>

Mysigt skönt i Slaka

Årets Slakastämman fick en present från ovan. Bra väder.

Den lilla Slakastämman kämpar vidare år efter år och blir allt bättre. I år kom till och med folk från Småland.

Stämman är i det mycket lilla formatet men har det som krävs: god korb, hembakat, kaffe, bulle och buskspelestrymmen.

Den som ville dansa ballad kunde som vanligt göra det och den som ville hör på ljug kunde njuta av ljugarbänken.

Spelmännen njöt mest av att kunna få spela med varandra. Bästa minnet i år: en Kumlapolska ur närkingen Olof Larssons notbok som lärdes ut per dragspel av Alf Ekblad från Brevens bruk.

Tonerna av dragspelet lockade flera och polskan väckte ganska stor förvirring. Det är ju "Peter Dufva"

nästan, sa någon. Men så var icke fallet. Refrängen nästan som "Peter Dufva" men den kunde varieras lite mer.

Men polskan var så bra att den bet sig fast och med all säkerhet kommer den att bli ett minne av Slakastämman. Det är ju så en bra stämman fungerar. Någon sår ett låtfrö som sakta gror och rätt som det är spelar alla låten.

Efter konserten i kyrkan var det dags för vandrigen till "Jungfrukällan" där ett balladdrama lär ha inspirerat till Ingemar Bergmans film.

Och där spelades som vanligt "Källarvalvet" på källavalvet. Peter Lundberg berättade också om källans historia efter genomförd källforskning.

*Håkan Wasén
Foto se första sidan!*

Kyrkokonsert i Slaka

I samband med stämman hålls alltid en konsert. Marie Länne hade samlat ett digert program som inledes och avslutades med fin sång av Balladforum. De sjöng suggestiva ballader i enkla men riktigt fina arrangemang, inlevelsefullt anförda av Marie som gav berättelserna liv.

Övriga i konserten var unga östgötagruppen FEIT, vokalgruppen Vocci från Liljehomens folkhögskola i Rimfors, samt Blåqvint från Linköping. Förutom psamlspel och andakt förstås. Verkligen väl framförd musik alltihop. Särskilt Vocci imponerade.

Det enda lilla minuset var att det kan bli för mycket även av det goda. Konserten blev 1,5 timme lång och det hade räckt med en timma. Då hade nog fler varit kvar för att följa med till det magiska spelet vid källan.

Redaktören

Förteckning över förbundets arkiv

Pappersdelen av arkivet är nu så pass genomgången att en första version av förteckningen snart kan presenteras på förbundets hemsida. Det rör sig då om förteckning över boxarnas innehåll av protokoll, korrespondens, medlemsförteckningar, räkenskaper, noter, spelmansnotböcker samt samlingar efter olika spelmän mm. Håll utkik på hemsidans nyheter i höst!

Det ljudande materialet är däremot ännu inte genomgången.

Katarina Hammarström

Forts. från föregående sida.

Spelmansförbundets ungdomsstipendiat 2011

Efter Juniortävlingen tilldelades Frida Johansson, Kisa, Östergötlands Spelmansförbunds ungdomsstipendium ur Weine Hult-fonden: "För kraftfullt och lyhört spel av östgöta-låtar". Utdelare från styrelsen var Marie Brüer, själv en av de unga, skickliga, östgötaspelmännen i Linköpings studentspelmannslag Strängar och Rör.

Miriam Berger

Katarina Hammarström välförtjänt stipendiat

Östergötlands spelmansförbunds årliga stipendium på 1 500 kronor gick till en flitig musikanter och verklig folkmusikentusiast, Katarina Hammarström.

Hon fick ta emot stipendiet av ÖSF:s ordförande Toste Länne i samband med folkmusikkonserten vid Slakastämman.

Katarina har många järn i elden. Flitig redaktör för Östgötaspel, flink

cittraspelare som lyft månet buskspel, senast i Slaka, till mycket njutbara höjder. Och sist men inte minst en eldsjäl och slitvarg när det gäller arbeta i förbundets arkiv och att verka för att dokumentera östgötsk musik. Styrelsens motivering var "För utvecklingen av Östergötlands musiksamlingar och för ett mycket uppskattat arbete med Östgötaspel."

Text och foto: Håkan Wasén

Så här glad blev Katarina Hammarström när hon fick ta emot stipendiet ur Toste Lännes hand vid folkmusikkonserten i Slaka kyrka.

Numrets låt:

En polska efter Lindblom, via Hultqvist

För dem som liksom undertecknad varit med i östgötska spelmanssammanhang ett tag är det här numrets låt en gammal bekant.

Den här polskan är efter muraren och norra Östergötlands spelmanskung Carl August Lindblom (1832-1898) från Rejmyre. Den hörde länge till allsplsrepertoaren men var av någon anledning inte med bland de låtar som lades upp på förbundets hemsida när den skapades.

Låten är upptecknad efter Ivar Hultqvist (1895-1965) av Olof Andersson, troligen 1930. I Svenska låtar Östergötland I har den nr. 296 och återfinns på sidan 139. Från och med nu finns den också återigen bland allsplsåtarna på hemsidan.

Eric Hammarström

Läs mer om Lindblom i Östgötaspel nr 2/2008 (ligger på hemsidan) där Brita Ehlert skriver om händelser i hans liv.

Carl August Lindblom, murare och storspelman. Detta foto blev känt först 2007 då Lindbloms släktingar i Helsingfors tog kontakt med ÖSF.

P O L S K A

efter Lindblom

Spelmännen möts i Brevens bruk

I slutet av juli hölls för andra året spelmansstämma i Brevens bruk i sydöstra Närke, på gränsen mot Sörmland och Östergötland. De tre spelmansförbunden samarrangerar denna stämma

men i praktiken är det spelmannen Alf Ekblad i Breven som drar hela lasset för arrangemanget. Förhoppningsvis kan han få mera hjälp kommande år för Brevenstämman har många fina

förutsättningar. Fantastisk miljö och ett läge mittemellan tre län.

Även i år var det god uppslutning av spelmän, främst från Östergötland. Alf fyllde snabbt listan för de tre timmarna uppspelning. Inte illa och den lilla publiken lyssande troget. Breven är verkligen stämman där vi lokala spelmän får höras och synas.

En låt- och en danskurs hölls, men deltagarna var få. Däremot stannade i år fler kvar till kvällen med trevlig grillning, picknick, mera buskspel och dans till spellista. Det vore mycket trevligt om det växte ännu mer nästa år och att fler dansare hittar dit.

Om man satsar på lite nya idéer för hur lokala spelmän kan mötas och höras så att man blir en lite annorlunda stämma, då har Brevenstämman alla möjligheter att växa sig större!

Text och foto: Katarina Hammarström

Folklekarne från Norrköping bjöd på fina låtar under uppspelningarna.

Pelle Fors-tävlingen

I samband med årets uppspelningar för Zornmärket i Örebro, anordnades Pelle Fors-tävlingen. Spelmanstävlingen som arrangeras i en gruppklass och en soloklass har tills i fjol genomförts av Östergötlands spelmansförbund.

Meningen framöver är att låta arrangemanget gå runt i landskapen för den sydöstsvenska slängpolsketraditionen - en utmärkt idé från Toste Länne, ordförande i Östergötlands spelmansförbund, tycker vi i Örebro som nu har genomfört arrangemanget för första gången.

Uppdraget för de tävlande för året var att delta med två låtar, varav minst en slängpolska i sydöstsvensk tradition, dvs. från Närke, Sörmland, Östergötland, Gotland, Småland, Öland, Blekinge, Skåne eller Halland. Teaterludan i friluftsmuseet Wadköping i Örebro tjänstgjorde som spelokal eftersom det var lite väl fuktigt utomhus.

Domarkupp

De 59 som utgjorde publik lyssnade till femtontalet deltagare i solorespektive gruppklass. Soloklassen utökades på plats efter påbudet

uppehåll i tävlingen från domarna, som tyckte att ett bredare startfält vore bra för tävlingen. Tilltaget fungerade - efter pausen hade fyra taggade solospelmen till tillkomst! Deltagarna kom från Örebro län, Blekinge, Småland, Västergötland, Halland och Skåne. Flera av dem tillhörde de som spelat upp för Zornjuryn under veckan.

Domare i Pelle Fors-tävlingen var riksspelmännen Jan-Anders Andersson, Vintrosa, Kersti Johansson, Stockholm, samt Peter Pedersen, Väster- vik. De hade ett styvt jobb att komma fram till rättmätiga vinnare och for-

Solovinnaren Karin S. Nordberg.

mulera motiveringar till alla deltagare. Ända tills vinnarna skulle kungöras för publikum stängades de med arbetet uppe på kammaren.

Och vinnarna är...

Soloklassen vanns av Karin S. Nordberg, Stora Mellösa före Lars-Henric Ohlström, Varberg. Karin fick för denna bedrift penningpris, medalj samt en spelning på Korröfestivalen i somras. Blekingelåtar med många toner i är Karins faiblesse.

Gruppklassen vanns av Eva Johansson och Bengt Andersson från Urshult, som samspelat framförde vackra polskor från Småland. Priset för bravaden blev penningpris, medaljer och en spelning på Linköpings folkmusikfestival den 7-8 oktober i år. Andrapriset i klassen vanns av Karin S Nordberg och Lars-Henric Ohlström.

Vinnarna av tävlingen tillkännagavs i samband med riksspelmansstämman under lördagseftermiddagen på Spelgården i Wadköping. Och så spelade de upp inför publiken på 324 personer i det soliga väder man alltid finner i Örebro när det gäller!

*Text: Andreas Svensson,
Örebro Läns Folkmusikförbund
Foto: Peter Pedersen*

Lisa - färgstark

För 20 år sedan blev Lisa Hellsten riksspelman på östgötalåtar efter Anselm Hellström. Hon är känd för sin spelglädje, sitt personliga spelsätt, sin glada och intensiva personlighet. Och inte minst som inspirationskälla för unga blivande spelmän. Vår ungdomsgrupp Ös-Upp är sedan tio år främst hennes skapelse. Det var också hon som först introducerade folkmusik vid Musikskolan i Linköping.

Till spelmansförbundet som barn

Undertecknad har känt Lisa sedan hon var i tioårsåldern, hon är född 1966. Jag arbetade i spelmansförbundets styrelse på 1970-talet och Lisa med syster Lotta från Norrköping brukade på den tiden följa med pappa Bo Arnerdal till spelmansförbundets träffar.

När jag skriver detta skänker jag en varm tanke till Bo, som efter lång sjukdom och svårt funktionshinder har lämnat detta jordelivet nu i sommar. Lisas föräldrar var också människor med stark personlighet, profiler som vi alla i spelmansförbundet tyckte mycket om.

Jag försökte roa Lisa, Lotta och andra barn och vuxna som inte kunde spela genom att dansa långdans med dem. Pappa Bo och Kurt och Brita Ehlert fick ganska snart in Lisa på folkmusikens bana, paret Ehlert var under många år hennes mentorer. Sedan dess har mycket vatten runnit under broarna och Lisa har utvecklats till en stark östgötsk spelmansprofil. Det är dags att presentera henne lite närmare för spelmansförbundets medlemmar.

Uppväxt med musik

I Lisas hem spelade pappa Bo Arnerdal fiol och lite jazz på saxofon, mest sjöng han och spelade gitarr till. Mamma spelade piano. Den musik som hördes mest var jazz, Evert Taube, Bellman, Cornelis, Olrog, Abba m.fl. Lisa och systemen Lotta sjöng i

barnkör och Lisa gick över till musikklass i fyran. Hon började spela fiol i musikskolan, men sa redan från början att hon inte ville spela klassiskt utan folkmusik.

Intresset för folkmusik blev ännu starkare när vi i spelmansförbundets styrelse ordnade den första sommarkursen i folkmusik, på Valla Folkhögskola 1979. Inspiration till kursen fick vi som var på det första veckolånga folkmusikseminariet i Malung 1976.

Vi hade bland andra inbjudit smålandsspelmannen Magnus Gustafsson i Växjö, som både var duktig spelman och dessutom vissångare och upptecknare av folkmusik.

- Den kursen innebar ett lyft för mig, säger Lisa. Efter kursen började jag spela med Kurt och Brita Ehlert i Norrköping.

Annars hade Lisa, som många andra, sina förebilder hos Groupa, Norrlåtar och Filarfolket, som gav ut skivor, hördes i radio/TV, spelade vid konserter och danskvällar.

Satsade tidigt på musiken

Vägen till yrket som musiker var krokig. Under två år gick hon i vanlig klass på gymnasiet (sambällsveten-

skapligt med musikprofil) men trivdes inte där. I stället sökte hon till Lunnevads musiklinje och kom in, trots att hon egentligen var lite för ung.

När hon var klar där var det svårt att komma in på någon musikhögskola, i stället gick hon Jonnys Solings kurs i Malung och sedan jobbade hon ett och ett halvt år som vårdare inom Kriminalvården.

År 1988 gick hon en termin på viskursen i Malung, hon spelade också i orkesterföreningen i Orsa. I den vevan sökte hon till Musikhögskolan i Stockholm men kom inte in.

- Efteråt pratade jag med huvudläraren för "folkmusikpedagogerna", berättar Lisa. Då fanns ingen egen folkmusiklinje, en folkmusikelev togs in i varje årskull.

- Ole Hjorth läxade upp mig och frågade varför jag inte satsade på att lära mig spela direkt av av Anselm Hellström på Vikbolandet i Östergötland, en traditionsbärare som ju fanns på min "hemmaplan". Jag lydde rådet och bestämde mig för att skärpa mig, säger hon.

Riksspelman i Växjö 1992

Vi i spelmansförbundets styrelse hade i flera år ordnat kurser på Mems Slott vid Slätbaken. Vi brukade bjuda in tvillingarna Hellström så att fler än några få kunde få höra deras finstämda, traditionsrika spel, men Lisa hade inte pratat närmare med dem.

I slutet av 1980-talet började hon åka till Anselm för att lära känna honom och spela med honom, tvillingbrodern Allan hade då redan avlidit. Hon gick också ett år på musiklinjen vid Birkagården, där hon lärde mera om sådant som sats och gehörslära. Hon var en av 300 sökande det året och ett 20-tal togs in, en av dem var Lisa.

Vid uppspelningarna i Växjö 1992 blev Lisa riksspelman på låtar som hon lärt sig av Anselm Hellström. Det var i grevens tid, Anselm avled 1993.

spelman med spelglädje

Blev folkmusikpedagog

År 1989 sökte hon på nytt till Musikhögskolans folkmusikprofil i Stockholm. År 1994 gick hon ut som pedagog från den fyraåriga musikläraryrkesutbildningen. Nu började hennes stora intresse för att lära ungdomar spela fiol, spela och sjunga folkmusik.

Lisa blev fiollärare vid Linköpings Musikskola, som idag heter Kulturskola. Då började hon introducera folkmusiken för fioleleverna, något helt nytt i musikskolans värld på den tiden. Men så blev en tjänst som rektor för Musikskolan i Åtvidaberg ledig, den sökte och fick Lisa. Tyvärr lades musikskolan där ned efter bara något år, främst av ekonomiska skäl, vilket naturligtvis var ett svårt streck i räkningen.

Bytte yrke – spelar på fritiden

Sedan dess har Lisa Hellsten inte bara fostrat sina och makens två döttrar, som båda ägnar sig mycket åt folkmusik och annan musik (båda går i musikklass/musikgymnasium, se även artikeln om Juniormästerskapet 2011). Hon arbetar nu sedan ett antal år som församlingspedagog i Svenska Kyrkan i Vist församling.

- Jag arbetar med människor från 0-20 år, ett jobb som jag trivs mycket bra med, säger Lisa.

- För första gången känner jag att jag är känd och uppskattad som människa. Ända till 37 års ålder har jag alltid uppskattats enbart som spelman/musiker och fiollärare, nu vet jag att jag inte måste spela för att duga, säger hon.

ÖS UPP – ett av Lisas livsverk

Inom spelmansförbundet är Lisa känd från sin tid som spelledare. Men kanske mest för sina många idéer och sin energi, både som ungdomspedagog och som drivande ledamot i kommittén för Spelmansstämman i Valla/Gamla Linköping. Lisa berättar.

- Jag var med om att dra igång det första sommarlägret för ungdomar här i Östergötland, tillsammans med bland andra Kurt och Brita Ehlert. Numera tillhör Isabell Svärdmalm, Christer Samuelsson och Monica Söderberg lärarkåren. Vi skapade

tillsammans en grundstruktur och har byggt upp lägret till vad det är idag, tjugo år senare.

Som en avknoppning av lägret har Lisa sedan startat ÖS-Upp, för ungdomar på högstadiet och gymnasiet. Syftet med ÖS-Upp är att ungdomarna ska få komma ut och spela tillsammans med andra ungdomar.

- Under lägret spelar, sjunger och dansar vi och dessutom får ungdomarna förstås roa sig med bad, utomhuslekar och nattsudd, som ungdomar så gärna gör. De senaste åren har lägret haft 30-50 deltagare.

- Ibland har jag helt ideellt dragit samman Ös-Upp någon helg eller dag även vid andra tider på året, när jag haft lust och ork, säger hon. På senare år har jag legat lågt med det, men nu har en av mina döttrar börjat klaga på att hon inte får uppleva det, tidigare var hon för ung. Så nu är vi igång igen, senast på stämman i Linköping, säger Lisa leende, och tillägger att det är roligt att utöva folkmusik tillsammans med döttrarna.

Ungdomarna fortsätter spela

Ganska många av ÖS-Upp-ungdomarna har fortsatt med folkmusiken, annars är det inte ovanligt att tonåringar slutar spela helt och hållet när de når gymnasieåldern. Några av lägerungdomarna spelar nu till exempel i Linköpings Kulturskolas folkmusikgrupp LUS – Linköpings Unga Spelmän, under ledning av musikläraren/riksspelmanen Christer Samuelsson. Några fortsätter sedan att spela folkmusik även som högskolestudenter.

Under något år finansierade Östsam (efter initiativ från bland andra spelmansförbundet) regelbundna folkmusikträffar för äldre musikskoleelever som deltagit i ÖS-Upp-läger. Den gruppen kallades Östgötafolk och hade Per Eckerbom som ledare. Detta rann ut i sanden eftersom ungdomarna hade dåligt med tid under sina

studier. Nu håller Christer Samuelsson på att dra ihop ungdomar från Östergötlands musik/kulturskolor till folkmusikträffar någon gång per termin/år i stället.

Framtidsplaner? Förebilder idag?

- Nja, inga framtidsplaner som jag vill avslöja så här i spelmansförbundets tidning, säger Lisa och ser lite klurig ut.

- Men vi har ett hus med 100 fönsterbågar som ska kittas, så jag saknar inte sysselsättning. En av mina närmaste musikaliska ambitioner är i alla fall att lära mig Pigopolskan ordentligt.

Foto: Håkan Wasén

Jag undrar om Lisa har hört Bengt Löfberg från Småland spela den vackra låten, det är han som gjort den känd genom sin soloskiva Luringen. Det har hon inte, så jag lånar henne skivan. Bland många härliga låtar spelar han där Pigopolskan så att skinnet knottrar sig.

Lisa tillägger:

- Idag har jag mina främsta musikaliska förebilder inom vokalmusiken. Jag lyssnar även mycket på Røjås Jonas skiva Epilog (som kom ut först efter hans död). Skivan med Per Gudmundsson och Björn Ståbi har jag också fått ut mycket av, säger Lisa, innan hon hastar hemåt efter en intensiv och slitig spelmansstämmohelg i Linköping.

Som vanligt var spelmanssträffen/dansträffen väl arrangerad av kommittén, där Lisa engagerat jobbat i flera år.

Miriam Berger

Såg prova-på-spel på såg

- på Debergastämman

Bingsjö, Boda, Svaben (som inte längre finns), Delsbo och Östbjörka. Kända storstämmor norröver sett från östgötahorisonten. Men hur är det i söder???

På favoritlistan står sedan länge Rävemåla söndagen efter Korrö. Degeberga har däremot fått vänta på besök länge.

Årets begivenhet var utflykten till en av de stora söderöver, Degeberga i Skåne. Jubileumspattan har gnagt skivhyllan i ett par år men att komma dit??

Jag var ganska spänd på mötet med en så stor och sägenomsusad stämma. Var det verkligen sant att man spelade "näck" i ån?

Degeberga bjuder på en nästan outtömliga möjligheter till buskspel. Massor av stugor och dessutom en scen och ett tält.

Som östgöte bjöds man på en rejäl överraskning. Lars Pengs marsch som spelades vid intåget gick att spela rakt av. Jag fattade inte varför. Den hade jag ju aldrig lärt mig. Men... det var ju "våran Beväringmarsch". Musikforskarna får väl reda ut om det var "deras" eller "vårases" i Östergötland.

Degeberga liknar inte nåt annat. Hit kom bl a ett stort spelglatt gäng från Roskilde och satte fart framförallt på fredagsspelet inne i den stora stugan.

Degeberga ligger ju så bra till att hit kommer spelare från bl.a. Småland som man ju känner igen. Likaså folk från Skåne med spännande låtar.

När en grupp glada danskar och skåningar kom samman då blev det jätteskoj med festliga visor och virvlande to-taktspols.

Spelmansstämman i Julia och Degeberga har en sak gemensamt, man marscherar in.

Att marschera och spela ja... Första gången i Julita så upptäckte jag att jag kanske kunde spela men inte marschera på en gång. Tonerna tog slut så fort jag tog ett steg framåt. Och vice versa.

Tio år senare var det lite lättare i Degeberga. Alla packade efter inmarschen ihop sig på dansbanan för ett mycket svängigt allspel under ledning av bl a Laif Carr.

Mormorspolskan var en av låtarna man gnetat på i förväg. Den lät nog inte lät något vidare ensam och hemmaspelad men i det stora allspelsmyllet lät den himmelskt.

Degeberga hade att bra kursutbud och framförallt något jag saknar på många andra stämmor: Prova-på-spel för nybörjare i bl a såg, fiol, nyckelharpa och durspel. Så hustrun gnetade med fiol medan jag och några andra försökte tuta fram en dansk låt med durspel. Vår lärare hade nog över-skattat vår förmåga att hantera ut och in samtidigt med alla knappar.

Laif Carr ledde sågspelet. Och vi lyckades att få fram lite ljud så att man fick prova Laif Carrs "Sandivikarius" som belöning.

Att kunna ge de som inte spelar något en introduktion i musik och instrument är bra eftersom det kan inspirera både spelmansänklingar och spelmansänkor att också börja spela.

Framåt natten drog sig alla ned till det lilla vattenfallet i ån i hembygdsparken.

Trots fotoförbud flammade blixterna när två näckande spelmän stapplade fram över hala stenar i kallt vatten mot fallet. Spelmannen och spelkvinnan tog upp Näckens polska.

Och det lät förunderligt i den svarta sommarnatten att höra de spröda tonerna klinga ackompanjerade av vattnets brus. En helt fantastisk upplevelse.

Så drog hela följet upp mot dansbanan för en annan begivenhet. Nattallspelet.

Mycket fiffigt. Istället för en radda spelgrupper som spelar och sedan går, så var det fritt fram. Resultatet blev en stor varm massa av spelmän som spelade så det glödde i strängarna..

Jag lyckades slita mig ifrån det hela efter över en timmes spel. Det fanns ju en morgondag också.

Söndagen klingade av med spel i gröngräset med bekantingarna från Roskilde och Jönköping.

En stämma väl värd att besöka igen....

PS. Vi gjorde det med Qvarnaslätt i Nybro, provade på igen. Den är visserligen liten men bjuder på kul spel. I år med med Skatelövs spelmanslag som huvudattraktion. Stämman lider lite väl mycket av att programmet på scenen gör det svårt att buskspele men när det tar slut så är buskspelet för de mesta mycket kul. Så var det även i år. Synd bara att stämman inte drar mer publik. För den har vad en bra spelmansstämma skall ha, jättebra servering med hembakat.

Text och foto: Håkan Wasén

Näckspel och bäckspel i Degeberga. Här dock återgivna utan namn...

Orust

Har Ni provat på att bege Er ut på upptäcksfärd i okänt land där ni inte förstår språket?

Ja så kan det kännas att bege sig till spelmansstämma långt ut över Östgötagränsen. Så länge man rör sig norrut genom Sörmland eller Närke uppåt Dalarna kan det kännas ganska välbekant med låtar. Likaså att bege sig söderut till Småland. Men att dra rakt västerut så långt det går...

Vättern känns som en barriär och beger man sig så långt som till västkusten då känns det som att vara nästan i Amerika, låtmässigt.

Men när det föll sig så bra att en spelmansstämma på Orust passade ihop med en planerad golfweekend då var det ingen tvekan längre.

Den enda västkustlåt jag kan är Klockarmors polska tack vare Ranrike spelmän och kanske någon annan.

Spelmansstämma på Orust förknippade jag med kala hällar och vågor med saltstänk. Där högg jag i sten som många gjort på Orust. Snarare var det lite Vånga över stämman.

Vi körde på allt smalare snirkliga vägar allt längre in på Orust innan vi landade i Myckleby kyrka.

Ett prydligt församlingshem, och ett litet hembygdsmuseum där några få plockade med en förstärkare. "Kunde förstå det, ingen hittar väl hit" tänkte jag.

En kvart efter stämmans öppnande kom de från alla håll. Det tog bara en kvart så fanns det kanske 30 spelmän där främst från spelmanlag.

Snart upptäckte man att man nog förstod den musikaliska dialekten.

Framförallt när engelskorna gungade igång. Det är ju så mycket man känner igen.

Nu var jag inte ensam utsocknes utan en ett par spelmän hade hittat dit norrifrån vilket gjorde att det bjöds ett och annat hemtamt.

Trots det lilla utrymmet fanns det uppåt fem olika buskspelsgrupper att spela med.

Allra mest fascinerades jag av spelglädden. Främst hos en dam, vågar jag skriva uppåt 80... Hon gungade av spelglädje upp och ner som om hon hade varit med i LUS, Linköpings unga folkmusiker.

Till detta perfekt service med hembakat, som var så gott att vi införskaffade recepten, och en strålande sol.

Så nu vet jag lite mer om hur jag skall planera nästa sommar.

Håkan Wasén

Numrets visa:

Denna gång lyfter vi fram ännu en av visorna ur våra snygga, välmatade, omväxlande och högst användbara häften med "Öschötske visor". Du har väl dem alla tre? Där finns visor för alla smaker och alla upptänkliga tillfällen.

Denna visa är en tokrolig sak som också finns i en mera utbyggd spelversion. Hänvisning finns i historiken intill.

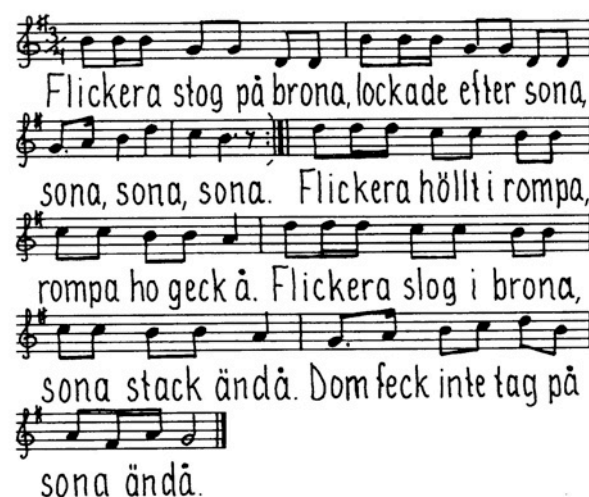
Mycket nöje med sången och se genast till att skaffa dig "Öschötske visor om du inte har dem! Medlemspriset är endast 90 kr för sammanlagt drygt 100 visor. Prisvärt!!

Flickera stog på bronan

Efter jordbruks- och skogsarbetaren Ragnar Andersson, Hannäs (1915-1997). Han var spelman och bodde på fädernesgården Slottet i Gårdsnäs by och kallades allmänt för "Ragnar på Slottet".

Upptecknad av Margareta Höglund efter inspelningen på skivan *Gränslåtar* 1980. Polskan finns även efter Axel Emil Lundgren, Åtvidaberg (Sv Låtar Östergötland nr 405). Instrumentalversionen är 12 takter längre än visan.

En variant med annan melodi finns i *Öschötske visor*, del 2.

Flickera stog på bronan, lockade efter sona,
sona, sona, sona. Flickera höllt i rompa,
rompa ho geck å. Flickera slog i bronan,
sona stack ändå. Dom feck inte tag på
sona ändå.

/: Flickera stog på bronan,
lockade efter sona, sona, sona. :/
Flickera höllt i rompa, rompa ho geck å.
Flickera slog i bronan, sona stack ändå.
Dom feck inte tag på sona ändå.

ÖSFs STYRELSE

Ordförande: Toste Länne, Linköping,
tel. 013-10 40 24, 0708-54 12 67,
ordforande@ostgotaspel.se,

Sekreterare: Marie Brüer, Linköping
sekreterare@ostgotaspel.se, tel. 0733-
49 79 00

Kassör: Mats Ekman, Linköping
kassor@ostgotaspel.se, t 013-15 23 36

Ledamöter: Frida Johansson, Kisa,
Håkan Wasén, Linköping

ÖVRIGA FUNKTIONÄRER bl.a.:

Spelledare: Isabell Svärdmalm, Norrköping
spelledare@ostgotaspel.se,
011-31 98 76

Medlemsärenden: Ingrid Ährlin, Linköping
medlem@ostgotaspel.se, tel
0707-74 06 65

Arkiv, notbibliotek, försäljning: Hans Norberg, Sturefors, 013-525 36,
hansnobe@passagen.se,

Hemsidesansvarig: Staffan Lensell,
Linköping, webb@ostgotaspel.se

Redaktion för medlemstidning:

Redaktör: Katarina Hammarström,
Gnesta, tel 0158-80 17 06
redaktor@ostgotaspel.se

Miriam Berger, Linköping,
mirjam.berger@comhem.se
Håkan Wasén, Linköping,
h.wasen@telia.com

Folkmusik-kalender för Östergötland och angränsande områden

Visstugan i Norrköping

Tisdagar, udda veckor 27/9, 11/10, 25/10, 8/11, 22/11, 6/12

Kl 18.00 gratis, ingen anmälan. Bergslagsgården, Västgötegatan 25, Norrköping. Mer info på Facebookgruppen Visstuga. Välkommen! Studiecirkeln Visstuga och ABF

Balladforum i Slaka

25/9, 23/10, 13/11, 11/12

Balladträff en söndag i månaden kl 17-20 på Kyrkliden i Slaka. Där sjunger och dansar vi ballader. Gratis, alla som vill är välkomna!

Folkmusikcafé i Linköping

Första onsdagen i månaden 2/11 och 7/12

Kom för att spela, dansa, fika, sjunga i vistuga eller lyssna. Caféerna börjar med en timmes vistuga, följt av dans till spellista. Arr: FiL www.folkmusik.nu

Spel- och danskväll i Norrköping

Fredag 23/9

Kl 19.00 Först vistuga, sedan med dans till spellista. Billig fika, gratis inträde. Bergslagsgården, Västgötegatan 25, Norrk. Arr: studiecirkeln Visstuga och ABF

Linköpings folkmusikfestival

Fredag - lördag 7-8 oktober

På Folkets Park. Arr: FiL www.folkmusik.nu

Taket

Fredag 21/10

Kl 19.00 på Arbis, Repslagareg. 30, Linköping. Konsert och dans med folkmusikduo på fiol och slagverk. Carl- Johan Groth och Frida Johansson, från Göteborg och Umeå. Arr: FiL www.folkmusik.nu

Allsvenskan i folkmusik 4-6 november

Småland/Öland, Gotland och Östergötland inbjuder till kurs i Oskarshamn under Allhelgonahelgen. All information ligger under Nyheter på förbundets hemsida.

Ditte Andersson

Lördag 12/11

Kl 19.00 på Arbis, Repslagareg. 30 i Linköping. Konsert och dans med riksspelman Ditte Andersson på nyckelharpa, fiol och sång. Hon arbetar bl.a. som musiklärare på Eric Sahlström Institutet i Tobo och är utbildad vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm. Arr: FiL www.folkmusik.nu

ÖSFs HÖSTTRÄFF söndag 13/11 Se annons på framsidan!

Spel- och danskväll i Norrköping

Fredag 18/11

Kl 19.00 Först vistuga, sedan med dans till spellista. Billig fika, gratis inträde. Bergslagsgården, Västgötegatan 25, Norrk. Arr: studiecirkeln Visstuga och ABF

Jullekstuga med Sågskära

Fredag 25/11

Kl. 19.00 på Arbis, Repslagareg. 30, Linköping. Med fioler, röster, trummor, harpa, vevlira och gitarr firar gruppen sin 30-årsdag, gör sorti och tackar för sig med julkonsert, jullekstuga och härlig dansmusik. Arr: FiL www.folkmusik.nu

Zornmärken i brons till två östgötar!

Vid sommarens uppspelningar i Örebro fick Lars Johansson, Motala, bronsmärke för genuint spel av låtar på munspel och David Sjöberg, Linköping fick bronsmärke för frejdigt nyckelharpospel. Spelmansförbundet gratulerar!

Håkans humorhörna

Här kommer sista dosen skrattmedicin på ett tag...

Hur vet man om en säckpipa behöver stäm-
mas?

- Någon blåser i den.

Varför är en banjoist fi-
olspelmannens bästa
vän?

- Utan honom skulle
banjon vara världens
mest hatade instrument.

Nästa Östgotaspel

beräknas utkomma i december.
Sista inlämningsdag för material:
15 november

Skicka gärna in uppgifter på evenemang och aktiviteter som du tror kan intressera Östgotaspels läsare, till: redaktor@ostgotaspel.se eller ring 0158-80 17 06. Om du vill annonsera på hemsidan: webb@ostgotaspel.se. Ta även en titt i kalendern på vår hemsida, www.ostgotaspel.se, så får du de senaste uppdateringarna.